

Ю. Кондратчук,
спеціалістка першої категорії,
вчителька англійської та німецької мови,
Овруцький ліцей імені Андрія Малишка
Овруцької міської ради
Житомирської області
e-mail: juliahomenko1402@ukr.net

Формування предметних компетентностей учнів через створення єдиного безпечного освітнього простору на уроках іноземної мови

Анотація. У статті розглядається важливість формування компетентностей учнів через створення єдиного безпечного освітнього простору на уроках іноземної мови. Автор аналізує сучасні підходи до навчання, що сприяють розвитку комунікативних, соціальних та культурних компетентностей учнів. Особлива увага приділяється методам і технологіям, які забезпечують підтримку учнів у процесі навчання, створюючи атмосферу довіри та взаємоповаги, що дозволяє підвищити мотивацію учнів і їхню активність у навчанні. Висновки підкреслюють, що безпечний освітній простір є ключовим фактором для успішного формування компетентностей, необхідних для життя в сучасному суспільстві.

Сьогоднішня сучасність у вигляді правового режиму воєнного стану в Україні внесла зміни й в освітню сферу. Проте незмінним залишається те, що всі ми повинні працювати задля наших дітей. Під час війни діти є однією з найбільш вразливих категорій населення. В умовах небезпеки, відчуття тривоги та страху вони позбавлені нормальних умов для розвитку й навчання.

У такий час освітній простір школи не може не відчувати впливу як зовнішнього, так і внутрішнього, що може приносити як позитивні результати, так і створювати ризики та небезпеки. Щоб протистояти цим факторам, освітнє середовище закладу освіти має бути надійно захищеним і безпечним. Забезпечити безпеку можливо лише тоді, коли всі учасники процесу глибоко розуміють його, усвідомлюють свої ролі та використовують власний потенціал для внеску в цей процес. Важливо наголосити, що це має вирішальне значення для мобілізації та пошуку ефективних ресурсів в освітньому просторі. Це не лише сприяє позитивному впливу, але й забезпечує значний успіх у захисті прав дітей і покращенні їхнього добробуту [1: 114].

Тому можна стверджувати, що безпечне освітнє середовище забезпечує умови безпеки навчання та праці, комфортну взаємодію між людьми, сприяє емоційному благополуччю учнів, учителів і батьків; воно вільне від будь-яких проявів насильства та має достатні ресурси для запобігання булінгу;

дотримання фізичних, психологічних, інформаційних та соціальних прав і норм [2: 78].

У зв'язку з періодом бойових дій та воєнним станом в Україні питання організації безпечного освітнього процесу є досить складним і реалізується різними способами у різних областях нашої країни. Державна служба якості освіти України розробила рекомендації щодо організації безпечного освітнього середовища і в очному, і в дистанційному, і у змішаному форматі навчання [2: 89].

Освітнє середовище залежить не лише від професіоналізму вчителя, а й від його здатності створити позитивний клімат, де кожен учень відчувається важливим і захищеним. Практика свідчить, що безпечне навчальне середовище будується на основі фізичної безпеки, ефективної співпраці між учнями, вчителями та батьками, відсутності насильства як при дистанційній, так і при очній формі навчання, регулярної превентивної роботи для запобігання насильству, а також дотримання прав та норм щодо фізичної, психологічної, інформаційної та соціальної безпеки учнів.

Можливість брати участь в офлайн-навчанні вимагає дотримання правил фізичної безпеки в класі. Це включає уникнення потенційно травматичних ситуацій, забезпечення безпечної роботи з матеріалами та обладнанням, організацію робочого простору та використання матеріалів, що сприяють здоров'ю учнів. Необхідно контролювати правильну поставу під час сидіння, налаштовувати адекватне освітлення та забезпечити наявність осередків безпеки й доступ до медичної допомоги [2: 92]. Психологічна безпека також є надзвичайно важливою. Незалежно від формату навчання, створення позитивного і підтримуючого клімату, де учні можуть висловлювати свої думки та навчатися без страху осуду чи образ, сприятиме підтримці психоемоційного стану та розвитку soft skills.

Всі ці ключові елементи доцільно інтегрувати у процес навчання іноземних мов.

Створення сприятливого освітнього середовища зосереджується на співпраці та комунікації, що реалізується через рольові ігри та нестандартні уроки (урок-суд, урок-подорож, бінарний урок). Як приклад можна назвати ігри «At the airport», «In a department store», дискусії «Attitude to animals in zoos and circuses», «School uniforms: yes or no», «The music we listen to», «How to stand up to rudeness». Такі заняття готують учнів до життєвих ситуацій, де вони можуть застосувати здобуті навички. Вчителі можуть організовувати групову роботу, де учні вирішують завдання спільно, висловлюють свою думку та навчаються один в одного.

Використання інтерактивних методів навчання, таких як рольові ігри, дебати, проєкти на основі реальних ситуацій, сприяє розвитку критичного мислення, творчого самовираження та міжкультурної компетентності.

Важливим аспектом створення безпечного освітнього простору є взаємодія вчителя з учнями. Вчитель повинен стати не лише носієм знань, але й модератором дискусій, який спостерігає за емоційним станом учнів та

активно підтримує їх у навчальному процесі. Під час уроків іноземної мови важливо створювати атмосферу довіри, де кожен учень може вільно висловлювати свої думки і запитання [5: 114].

У цьому контексті важливо також врахувати індивідуальні особливості кожного учня, створюючи можливості для самовираження та залучення до освітнього процесу. Формування комунікативних навичок, вміння працювати в команді, а також розвиток самоусвідомлення значно підвищують ефективність засвоєння іноземної мови. Коли учні відчувають підтримку і знаходяться в безпеці, вони готові ризикувати, експериментувати з мовою, що так само відкриває нові горизонти для їхнього професійного майбутнього.

У сучасних умовах онлайн-навчання важливо приділяти увагу здоров'ю учнів, яке є ключем до повноцінного життя. Фізичне благополуччя відображає рівень розвитку і функціональні можливості дитячого організму. Залучення учнів до розуміння важливості здорового способу життя сприяє формуванню нового покоління, яке піклується про своє здоров'я. На заняттях іноземної мови цікавим досвідом є створення соціальної реклами, яка популяризує здоровий образ життя. Наприклад, оформлення плакатів «10 tips for a healthy lifestyle», «The truth about food!», створення мотиваційних листівок «Healthy and unhealthy food», «Be healthy and wealthy!» та рекламних роликів про шкоду куріння та вживання шкідливих речовин. Мотиваційний елемент кожної соціальної реклами повинен спонукати до дій і сприяти розвитку навичок здорового життя.

Право кожного учня на якісне навчання, незалежно від його фізичних, соціальних чи інших обмежень, є основою інклюзивної освіти. Організація безпечного навчального середовища, що враховує потреби учнів з різноманітними обмеженнями, є ключовим етапом у побудові справедливого суспільства. Вчителі повинні ґрунтовно розуміти особливості учнів та їхні потреби, включаючи знання про фізичні, розумові та емоційні обмеження. Вони мають бути готовими адаптувати навчальний матеріал і методи викладання відповідно до індивідуальних потреб учня. Водночас освітній заклад повинен бути пристосованим до різних потреб дітей, що охоплює фізичну інфраструктуру, доступність для колісних крісел і технічні засоби для учнів із слуховими чи зоровими порушеннями. Важливо, щоб учні відчували себе частиною спільноти і мали можливість брати участь у всіх аспектах навчання та соціального життя, адже кожен учень унікальний, тому потрібно брати до уваги його особливі потреби. Індивідуальні навчальні плани та підходи допомагають забезпечити необхідну підтримку і можливості для успішного навчання та розвитку.

На уроках іноземних мов потрібно враховувати емоційний стан учнів. Використання позитивних підходів, таких як гумор, ігри та заохочення, може зробити навчання більш захоплюючим і стимулюючим. Варто зазначити, що інтеграція технологій у навчання також підсилює цей процес. Використання онлайн-платформ, навчальних програм та ресурсів може заохочувати учнів брати участь у групових проєктах, обговореннях та презентаціях, що в свою

чергу сприяє розвитку міжкультурної продуктивності [5: 126]. Наприклад, учні можуть брати участь у мовних іграх на платформах Kahoot, Duolingo, Babbel, Memrise, Rosetta Stone, HelloEnglish, HelloTalk та інших, а також спілкуватися зі своїми ровесниками в англomовних країнах. Завдяки цьому вони не тільки вдосконалюють свої мовні навички, а й розвивають соціальні компетентності, такі як співпраця, емпатія та порозуміння.

Створення безпечного простору передбачає не лише фізичну безпеку, але й емоційний комфорт, що стимулює активне спілкування та співпрацю між учнями. В освітньому процесі особлива увага має приділятися розвитку емоційного інтелекту, що включає вміння управляти власними емоціями й розуміти почуття інших. Під час онлайн-занять корисним є використання смайлів, що дозволяють дітям виразити свій настрій, реагувати на завдання чи сигналізувати вчителю про труднощі.

Крім того, важливо підтримувати постійний зворотний зв'язок між учнями та вчителями, що дозволяє корегувати навчальні стратегії відповідно до потреб учнів. Таке підтримання зворотного зв'язку заохочує учнів до саморефлексії, що сприяє глибшому усвідомленню їхньої власної мовної та соціокультурної ідентичності. Таким чином, єдиний безпечний освітній простір не лише формує мовні компетентності, а й стає платформою для всебічного розвитку особистості учня.

Досвід створення такого середовища в закладах освіти є унікальним. У майбутньому, зважаючи на травматичні переживання дітей через війну, педагогам слід делікатно підходити до вибору технік і засобів організації навчальних просторів та обов'язково співпрацювати з психологами для впровадження цієї концепції.

Отже, формування компетентностей учнів через створення єдиного безпечного освітнього простору на уроках іноземної мови є важливим аспектом сучасної освіти. Безпечний освітній простір сприяє розвитку довіри між учнями та вчителем, дозволяючи кожному здобувачу освіти висловлювати свої думки, емоції та ставлення до вивченого матеріалу. Це мовне середовище не лише стимулює комунікацію, а й формує критичне мислення та здатність до самоаналізу, що і є основою для успішного формування компетентностей учнів. Цей підхід готує їх до ефективної комунікації в глобальному світі, сприяє розвитку особистості та підвищує мотивацію до навчання.

Список використаних джерел і літератури

1. Ковальчук І. В. Формування комунікативних компетентностей у процесі навчання іноземних мов у школі. Київ : Освіта, 2020. 212 с.
2. Бондар О. М. Безпечний освітній простір: теорія та практика. Львів : Астролябія, 2019. 186 с.
3. Сидоренко Т. В. Інноваційні технології у навчанні іноземних мов: створення безпечного середовища. Харків : Вид-во ХНУ, 2021. 226 с.
4. Григор'єва Н. А. Соціально-психологічні аспекти формування компетентностей учнів. Одеса : Вид-во Одеського ун-ту, 2018. 194 с.

5. Нестеренко Л. М. Методика викладання іноземних мов в умовах безпечного освітнього середовища. Київ : Педагогічна думка, 2022. 280 с.

6. Петренко С. В. Компетентнісний підхід у навчанні мов: від теорії до практики. Чернівці : Буковина, 2023. 128 с.